

Gün, esasan, iki gazdan - wodoroddan we geliýden durýar. Wodorod gün massasynyň dörtdeň üç bölegini emele getirýär, galan massa geliý gazy. Gün az mukdarda kislorod, kremniý, neon, uglerod, magniý, azot, kükürt we demir gazlaryny öz içine alýar.

Gün takmynan 1,989.100.000.000.000.000.00 milliard kilogram. Massasynyň 70%-i wodorod gazy, 28%-i geliý. Gün massasynyň 2%-i beýleki gazlary aňladýar. Ýeriň massasy bilen deňeşdirilende, Günüň massasy 333,060 Ýere deňdir. Şeýle-de, gözlegler wagtyň geçmegi bilen Günüň massasyny kem-kemden ýitirýändigini görkezýär. Muny massasyny energiýa we ýagtylyga, şeýle hem gün ýeline öwürmek arkaly edýär. Günüň temperaturasy öz agyrlýk güýjüne täsir edýär. Günüň merkezindäki temperatura 27 million gradusa ýeter. Bu takmynan 15,000 gradusa deňdir. Bu temperatura, wodorod atomlarynyň birleşip, geliý emele getirýän ýadro birleşmesiniň netijesidir.

Güne uzak wagtlap seretseňiz, retinalaryňyzy ýakyp bilersiňiz. Süzülen dürbülери ulanman Güne gaty uzak seretmek, retina üçin zyýanly. Gün şöhlesinde Ultra Intense (UV) radiasiýasy diýlip atlandyrylýan komponent bar. UV radiasiýasy UV-A, UV-C we UV-B ýaly üçe bölünýär. UV-C göz üçin zyýanly däl. Şeýle-de bolsa, UV-A we UV-B gysga we uzak möhletde gözlere ýaramaz täsir edýär. UV şöhlelenmesine gysga wagtlyk täsir etmek, köplenç gözün güne ýanmagy diýlip atlandyrylýan fotokeratitiň döremegine sebäp bolýar. Şeýle-de bolsa, uzak möhletli täsir, gözün durmuşda kataraktany ösdürmegidir.

Astronomlar günüň ýaşyny radiometrik tanyşlyk diýilýän proses arkaly kesgitleýärler. Gün ýyldyz bolany üçin, onuň massasyna bagly ýaşayşy sikli bar. Günüň 4,600,000,000 ýaşyndadygy çak edilýär. Gün durmuşyň esasy tapgyrynda bolşy ýaly, entek hiç hili üýtgeşiklik görkezmeýär. Bu esasy etapda, ýokarda belläp geçen ýadro birleşmesi bolup geçýär. Ýerdäki ýaşayşy iýmitlendirýän ýagtylyk we şonuň üçin energiýa hem bu ýadro birleşmesi arkaly öndürilýär.

Beki ARÇAYEW,

Türkmen oba hojalyk institutynyň oba hojalyk ekinleriniň seçgisi we tohumçylygy hünäriň 1-nji ýyl talyby.